

การเงินและการธนาคาร

MONEY AND BANKING

อาจารย์ปิติพัฒน์ นิตยกุลพันธุ์

บทที่ 1

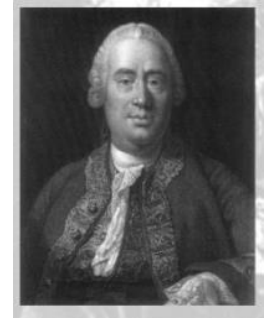
เงินและบทบาทของเงินในระบบเศรษฐกิจ

หัวข้อที่ศึกษา

1. บทบาทของเงินในระบบเศรษฐกิจ
2. บทบาทเฉพาะของเงิน
3. การวัดปริมาณเงิน

1. บทบาทของเงินในระบบเศรษฐกิจ

“เงินนั้นเป็นเพียงเครื่องมือซึ่งมวลมนุษยชาติต่างเห็น
พ้องต้องกันว่าเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้า
ชนิดหนึ่งกับสินค้าชนิดอื่น” (David Hume, 1752)

David Hume
(1711 – 1776)

Dennis H. Robertson
(1890 – 1963)

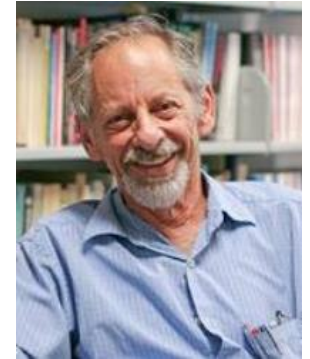
“เงินจะเป็นอะไรก็ได้ แต่ต้องเป็นสิ่งที่ยอมรับกัน
โดยทั่วไปอย่างกว้างขวางในการชำระค่าของสินค้าหรือปลด
เปลื้องพันธระของธุรกิจอื่นๆ” (Dennis H. Robertson, 1922)

1. บทบาทของเงินในระบบเศรษฐกิจ

Albert G. Hart
(1909 – 1997)

*“เงินคือทรัพย์สินที่เจ้าของสามารถนำมา
ชำระหนี้ในจำนวนที่แน่นอนและโดยทันทีทันใด”
(Albert G. Hart and Peter B. Kenen,
1961)*

Peter B. Kenen
(November 30, 1932 – December 17, 2012)

*“เงินจะเป็นอะไรก็ได้ แต่ต้องเป็นที่ยอมรับกัน
โดยทั่วไปในการเป็นสื่อกลางในการชำระค่าสินค้าและบริการ
หรือชำระหนี้ (Ivan C. Johnson and William W.
Roberts, 1982)*

Ivan C. Johnson
(1942 – Present)

William W. Roberts
(1948 – Present)

1. บทบาทของเงินในระบบเศรษฐกิจ

จากคำจำกัดความข้างต้นสรุปได้ว่า

“เงินจะเป็นอะไรก็ได้แต่จะต้องเป็นที่สิ่งที่มีค่าค่อนข้างคงที่ในฐานะเป็นหน่วยวัดมูลค่าและจะต้องเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน เพื่อชำระค่าของสินค้าและบริการ ตลอดจนเป็นตัวเลื่อนการชำระหนี้ในอนาคตได้เป็นอย่างดีด้วย”

เงินคือสิ่งที่สังคมยอมรับโดยทั่วไปในฐานะเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ และใช้ชำระหนี้ได้ในอนาคต

2. บทบาทเฉพาะของเงิน

- บทบาทพื้นฐานของเงิน
การเอื้ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการของสังคมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หากปราศจากเงิน การแลกเปลี่ยนก็จะ
เป็นไปอย่างไร้ประสิทธิภาพและเสียเวลามาก
- บทบาทเฉพาะของเงิน (หน้าที่ของเงิน)
 - (1) เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (Medium of Exchange)
สมัยก่อนใช้สินค้าแลกเปลี่ยนกัน เช่น เรามีไก่สองตัว แลกข้าวสารสองถัง
ดังนั้น ถ้าเราอยากได้ข้าวเราก็ต้องหาคนที่ต้องการไก่ ซึ่งยากลำบากและไม่
สะดวก ดังนั้น การใช้เงินเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนจึงให้ความสะดวกระหว่างผู้
ซื้อ ผู้ขายเพิ่มขึ้น

2. บทบาทเฉพาะของเงิน

(2) เป็นมาตรฐานในการวัดค่า (Standard of Value)

ใช้เงินเป็นหน่วยกลางในการวัดมูลค่าของสินค้า เช่น ถ้าไม่มีเงิน เราจะเทียบมูลค่าสินค้ากับสินค้า คือ ไก่สองตัว เท่ากับ ข้าวสารสองถัง แต่ถ้ามีเงินเป็นมาตรฐานการวัด คือ ไก่ตัวละ 40 บาท ข้าวถังละ 80 บาท เป็นต้น

(3) เป็นมาตรฐานในการชำระหนี้ภายนอก (Standard of Deferred Payment) ในระบบเศรษฐกิจ การขยายการลงทุนส่วนมากต้องมีการกู้ยืมเงินทุน โดยมีการกำหนดให้มีการชำระเงินกู้ในอนาคต และเนื่องจากมูลค่าของเงินจะไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก จึงใช้เงินเป็นมาตรฐานในการชำระหนี้

2. บทบาทเฉพาะของเงิน

(4) เป็นเครื่องเก็บรักษามูลค่า (Store of Value) โดยปกติสินทรัพย์ที่คนนิยมเก็บรักษามีหลายประเภท เช่น ที่ดิน ทองคำ ซึ่งเงินก็เป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่งที่คนนิยมเก็บรักษา เนื่องจากมีสภาพคล่องสูง (สามารถแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าอย่างอื่นได้ง่ายที่สุด) แต่ข้อเสียของการเก็บเงิน คือไม่ได้รับผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ย หรือเงินปันผลเหมือนสินทรัพย์อื่นๆ

นอกจากนี้เงินถือเป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องมากที่สุด ถึงแม้ว่าสินทรัพย์อื่นๆ อาจจะทำหน้าที่เป็นเครื่องรักษามูลค่าได้ก็ตาม อาทิ ทองคำ, ตราสารหนี้, ตราสารทุน

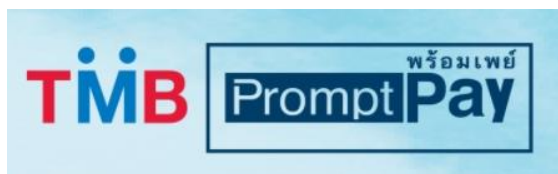
2. บทบาทเฉพาะของเงิน

- เงินและสิ่งที่คล้ายกับเงิน (Money and Near-money)
เงินในความหมายแคบ (Narrow Definition) คือจะต้องเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน ตามความหมายนี้ อุปทานของเงิน (Money Supply) จะประกอบไปด้วย เหรียญกษาปณ์ ธนบัตรและเงินฝากกระแสรายวัน (Demand Deposit)
แต่ความหมายของเงินควรรวมสินทรัพย์อื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายเงินเข้าไปด้วย อาทิ เงินฝากออมทรัพย์, เงินฝากประจำ, ตั๋วเงินคลังและพันธบัตรรัฐบาล เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่คล้ายเงินเหล่านี้ เป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย

2. บทบาทเฉพาะของเงิน

ด้วยเทคโนโลยีทางการเงินที่พัฒนามากขึ้นเงินฝากออมทรัพย์จึงไม่แตกต่างไปจากเงินสดในปัจจุบัน (PROMPT PAY)

รวมไปถึงการชำระเงินผ่านระบบ QR Code ของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งในอนาคตอันใกล้จะกลายเป็นสังคมไร้เงินสด

3. การวัดปริมาณเงิน

การวัดปริมาณเงิน

(1) ตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก

เริ่มต้นจาก อדם สมิท (Adam Smith) บิดาแห่ง

เศรษฐศาสตร์สำนักคลาสสิก สำหรับแนวคิดการวัดปริมาณเงินได้รับอิทธิพลจากกฎของเซย์ (Say's law) ว่าอุปทานจะสามารถสร้างอุปสงค์ได้ด้วยตัวของมันเอง ซึ่งหมายถึงเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเท่านั้น

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของความต้องการถือเงินคือเพื่อจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวันและปริมาณเงินจะหมายถึงเหรียญกษาปณ์ ธนบัตรและเงินฝากกระแสรายวัน เท่านั้น

Adam Smith
(1723 – 1790)

Jean Baptiste Say
(1767 – 1832)

3. การวัดปริมาณเงิน

(2) ตามแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์

จากนโยบายเศรษฐกิจของสำนักคลาสสิกไม่สามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจในช่วง ค.ศ. 1929 - 1933 ได้ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) ได้นำเสนอแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ใหม่ สำหรับเรื่องเกี่ยวกับปริมาณเงิน ดังนี้

วัตถุประสงค์ของความต้องการถือเงินประกอบไปด้วย

1. ความต้องการถือเงินเพื่อจับจ่ายใช้สอย
2. ความต้องการถือเงินไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน
3. ความต้องการถือเงินเพื่อเก็งกำไร

John Maynard Keynes
(1883 - 1946)

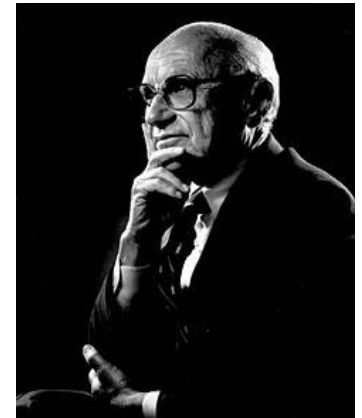
ซึ่งข้อ 2 และ 3 จะมีความต้องการถือเงินมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยและปริมาณเงินได้เพิ่มในส่วนของเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำด้วย

3. การวัดปริมาณเงิน

(3) ตามแนวคิดของสำนักการเงินนิยม

นักการเงินนิยม (Monetarist) โดย มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) ถือว่าการจัดการสินทรัพย์ (Portfolio Management) ของหน่วยเศรษฐกิจ นอกจากเงินนั้นจะแทนสินทรัพย์ทางการเงินแล้ว เงินยังสามารถทดแทนสินค้าชนิดอื่นได้อีกด้วย และเป็นที่פקอำนาจซื้อของหน่วยเศรษฐกิจ ดังนั้น สำนักการนิยมนจึงให้ความสำคัญกับการควบคุมปริมาณ

สำหรับปริมาณเงินนั้นจะประกอบด้วยสินทรัพย์ทางการเงินประเภทต่างๆ ด้วย ซึ่งความหมายของปริมาณเงินขึ้นอยู่กับคำจำกัดความแบ่งเป็นปริมาณเงินตามความหมายแคบ (M1) และปริมาณเงินตามความหมายกว้าง (M2), (M2a) และ (M3)

Milton Friedman
(1912 – 2006)

3. การวัดปริมาณเงิน

(4) การกำหนดปริมาณเงินของประเทศไทย

การกำหนดปริมาณเงินของประเทศไทยนั้น

ธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of Thailand : BOT)

และเจ้าหน้าที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศได้ร่วมกัน

กำหนดคำจำกัดความดังนี้

ปริมาณเงิน (พ.ศ. 2513 – 2549)

1. ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ในมือประชาชน

2. เงินฝากกระแสรายวันของประชาชนที่ ธปท.

และธนาคารพาณิชย์

3. เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำและบัญชี margin deposit

ของประชาชนที่ ธปท. และธนาคารพาณิชย์

ธนาคารแห่งประเทศไทย
BANK OF THAILAND

พระวรวงศ์เธอ

พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย

(1899 – 1960)

3. การวัดปริมาณเงิน

4. ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกโดยบริษัทเงินทุน หักรายการส่วนต่างระหว่างกัน (สุทธิ) ที่บริษัทเงินทูนมีกับ ธปท. และธนาคารพาณิชย์

5. เงินฝากของประชาชนที่ธนาคารเฉพาะกิจ หักรายการส่วนต่างระหว่างกัน (สุทธิ) ที่ธนาคารเฉพาะกิจมีกับ ธปท. ธนาคารพาณิชย์ และบริษัทเงินทุน

โดยคำจำกัดความของปริมาณมีดังนี้

ปริมาณเงินในความหมายแคบ (M1) คือข้อ 1 และ 2

ปริมาณเงินในความหมายกว้าง (M2) คือ M1 + ข้อ 3

ปริมาณเงินในความหมายกว้าง (M2a) คือ M2 + ข้อ 4

ปริมาณเงินในความหมายกว้างที่สุด (M3) คือ M2a + ข้อ 5

3. การวัดปริมาณเงิน

ปริมาณเงิน (พ.ศ. 2549 – ปัจจุบัน)

1. ปริมาณเงินตามความหมายแคบ (Narrow Money : NM) คือเงินสดหมุนเวียนในระบบ ศก. + เงินรับฝากกระแสรายวันที่ธนาคารพาณิชย์และที่ธนาคารเฉพาะกิจ

2. ปริมาณเงินตามความหมายกว้าง (Broad Money : BM) คือเงินสดหมุนเวียนในระบบ ศก. + เงินรับฝากทุกประเภทที่ธนาคารพาณิชย์และที่ธนาคารเฉพาะกิจ + ตั๋วสัญญาใช้เงินที่ออกโดยบริษัทเงินทุน

ศ.ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์
(1916 – 1999)

3. การวัดปริมาณเงิน

เงินสดหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

- ธนบัตรที่ออกโดย ธปท.ที่หมุนเวียนในกลุ่มเศรษฐกิจ 6 กลุ่มได้แก่ กลุ่มสถาบันการเงินอื่น กลุ่มรัฐบาลท้องถิ่น กลุ่มรัฐวิสาหกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน กลุ่มธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน กลุ่มภาคครัวเรือน สถาบันไม่แสวงหากำไร ซึ่งในการจัดทำจะใช้ยอดธนบัตรออกใช้โดย ธปท. หักด้วยเงินสดในมือ ธปท. เงินสดในมือสถาบันรับฝากเงินอื่น และเงินสดในมือรัฐบาลกลาง

- เหรียญกษาปณ์ที่ออกโดยรัฐบาลที่หมุนเวียนระบบเศรษฐกิจ

เงินรับฝากประเภทกระแสรายวัน ที่ ธปท. และสถาบันการเงินรับฝากเงินอื่นของกลุ่มเศรษฐกิจ 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสถาบันการเงินอื่น กลุ่มรัฐบาลท้องถิ่น กลุ่มรัฐวิสาหกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน กลุ่มธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน กลุ่มภาคครัวเรือน และสถาบันไม่แสวงหากำไร

3. การวัดปริมาณเงิน

เงินรับฝากประเภทอื่นได้แก่ เงินฝากประเภทออมทรัพย์ เงินฝากประจำและบัญชี margin deposit ที่กลุ่มเศรษฐกิจ 6 กลุ่มข้างต้นฝากไว้ที่สถาบันรับฝากเงิน โดยยอดเงินรับฝากดังกล่าวจะรวมดอกเบี้ยค้างจ่ายด้วย

ตัวสัญญาใช้เงิน (ตราสารหนี้) ที่ออกโดยบริษัทเงินทุนที่กลุ่มเศรษฐกิจ 6 กลุ่มข้างต้นเป็นผู้ถือโดยจะรวมดอกเบี้ยค้างจ่ายด้วย

ดร.วิรไท สันติประภพ
(1969 – Present)

3. การวัดปริมาณเงิน

การเปลี่ยนแปลงปริมาณเงิน

(1) จากการใช้นโยบายการคลังของรัฐบาล เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจ หากรัฐบาลใช้นโยบายการคลังแบบเกินดุล (รายรับมากกว่ารายจ่าย) จะทำให้ปริมาณในระบบเศรษฐกิจลดลง ในทางกลับกันหากรัฐบาลใช้นโยบายการคลังแบบขาดดุล (รายจ่ายมากกว่ารายรับ) จะทำให้ปริมาณในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น รัฐบาลอาจจะต้องหาเงินมาเพื่อชดเชยการขาดดุล อาทิการกู้เงินจาก ธปท. หรือนำเงินคงคลังออกมาใช้ เป็นต้น

3. การวัดปริมาณเงิน

(2) จากการเปลี่ยนแปลงของดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ เป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ส่งผลต่อปริมาณเงิน โดยทั่วไปดุลการค้าระหว่างประเทศส่งผลต่อดุลการชำระเงินระหว่างประเทศอย่างมาก สำหรับประเทศที่มีการนำเข้าสินค้าจำนวนมากจะทำให้ดุลการชำระเงินระหว่างประเทศขาดดุล ปริมาณเงินในประเทศจะลดลง ในทางตรงกันข้ามถ้าดุลการชำระเงินระหว่างประเทศเกินดุล ปริมาณเงินในประเทศก็จะเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีเงินตราต่างประเทศไหลเข้ามาในประเทศ

3. การวัดปริมาณเงิน

(3) จากการพัฒนาระบบสถาบันการเงินและการให้สินเชื่อภายในประเทศของสถาบันการเงิน โดยทั่วไปการให้สินเชื่อของสถาบันการเงินโดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์จะทำให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ส่วนกรณีธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินอื่น ลดการให้สินเชื่อลงจะส่งผลทำให้ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจลดลง กรณีลดการให้สินเชื่ออาจมาจากสภาพเศรษฐกิจที่ชะลอหรือความเสี่ยงของสถาบันการเงิน

3. การวัดปริมาณเงิน

ปริมาณเงิน ณ พ.ศ. 2555 – 2559

(หน่วย : พันล้านบาท)

	2555	2556	2557	2558	2559
BM (NW + 3 + 4)	14,212.00	15,460.78	16,255.27	17,164.43	17,868.18
NW (1 + 2)	1,461.98	1,533.60	1,606.55	1,662.91	1,757.81
1. เงินสดในมือ ประชาชน	1,031.82	1,076.09	1,147.60	1,168.87	1,233.51
2. เงินฝากกระแส รายวัน	430.16	457.50	458.96	494.04	524.30
3. เงินฝากประเภทอื่น	11,901.11	13,650.79	14,394.78	15,254.36	15,918.01
4. ตราสารหนี้	848.91	276.40	253.93	247.16	192.36

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย